

Yeryüzünde Sürgün

“İçimde inip çıkan yaşamı ben Berlin’de buldum. Acı içinde sevinç, gerilim ve rahatlık, insanlar arasında yalnızlık, ölüm özlemi içinde yaşam, günlerin uzantısı olan geceler, gecesi gündüzler, sonsuz sokaklar, sokaksız sonlar.”

Tezer ÖZLÜ
“Kalanlar; syf. 54”

Edebiyatta bazı yazarlar okuyucusunu seçer ve seçilen bu okuyucular seçildiklerinin bilincinde olarak yazarın etrafında bir cemiyet oluştururlar. Öyle ki bu türden yazarlarla ilgili bir seminer, panel yada eser okuması yapıldığında oluşan atmosfer onu sevenlerin bir araya geldiği bir cemiyet buluşmasına dönüşür. Tezer Özlü edebiyatımızda bir kaç yazar ile birlikte bunu en iyi yansıtan isimlerden biridir.

İşte böyle bir yazarın bu zamana kadar yazdıklarından farklı olarak gazete ve dergiler için yazdığı güncel yazıları bir araya getiren kardeşi Sezer Duru tarafından derlenen “Yeryüzüne Dayanabilmek için” 2013 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından okuyucuya ulaştı.

Yazarın 1979-84 yılları arasında çoğunlukla Milliyet Sanat Dergisi için yazdığı yazılardan oluşan “Yeryüzüne Dayanabilmek İçin”de yaşamı yazıyla yaşanır kılan, yazılarıyla nefes alan ya da yazdıkça nefes alan bir yazarın sadık okuyucusuna yabancı gelebilecek türden bir anlatımıyla karşı karşıya kalıyoruz. Eserlerinin her cümlesinde kendinizden bir şey bulduğunuz, içinde bulunduğunuz halet-i ruhiyeyi sizden daha iyi anlatan birisiyle karşılaştığınızda duyduğunuz mutluluğu size hakkıyla yaşatan bir yazarın, güncel yazılarıyla karşılaşmak ise ilk aşamada bir sarsıntı yaratıyor.

Yazarın 1961 yılında başlayan sürgün hayatının güncelliğiyle okuyucuyu tanıştıran eser, Türk edebiyatı için çok önemli bir keşif olmasının yanında bunca zamandır neden gün yüzüne çıkarılmadığı hala cevaplanmamış sorulardan biri. Bunun yanında eserde yer alan yazıların temelini oluşturan; Özlü ‘nün o dönemde neden yurtdışında yaşadığı, zorunlu sürgününün arka planı ve her şeyden önemlisi ¹“Burası bizim değil, bizi öldürmek isteyenlerin ülkesi” cümlesini anlamlı kılacak bir girizgahın yapılmaması, eserin içindeki yazıları da zeminden yoksun kılıyor..

İçerik olarak “Yeryüzüne Dayanabilmek İçin” iki ayrı Tezer Özlü kitabını bir araya getirmiş gibi. Özlü, yazarlar hakkında yazdığı tüm yazılarda ve yazarlarla yaptığı tüm röportajlarda oldukça başarılı bir sonuca imza atarken, film Festivali , kitap fuarı tanıtımları gibi yazılarında oldukça mesafeli ve okuyucuya uzak gelecek bir dil seçiyor. En yakın arkadaşlarım roman kahramanları diyen bir zihnin sonucunun bu olması da pek şaşırtıcı değil aslında.

¹ (Haz) Leylâ Erbil, *Tezer Özlü'den Leylâ Erbil'e Mektuplar*, s. 14, YKY, İstanbul, Ocak 2006.

Özellikle kitabın giriş yazısı olan ve kitaba ismini veren; “Yaşamla ve ölümle hesaplaşmak için yazıyorum” da Özlü, neden yazıyorum sorusuna yine yazarların alıntlarıyla yanıt arıyor. Dünya edebiyatını Almanca okuyan ve bu nedenle edebiyat ufku oldukça geniş olan Özlü, neden yazıyorum sorusunun cevabını yıllar önce edebiyatımıza kazandırdığı “Yaşamın Ucuna Yolculuk “ yaptığı yazarların izinden giderek yanıtıyor. Kendi dünyasına egemen olmayı edebiyatla öğrendiğini itiraf eden yazar, Yaşamla ve ölümle hesaplaşmak için yazdığını söyleyerek yazının sonuna bir virgül koyuyor, hem de hiç bitmeyecek bir virgül.

Bir yazarı ancak kendi sözcükleriyle tanıyabilirsiniz diyen özlü “Yeryüzüne Dayanabilmek İçin” de Kafka, Sevgi Soysal, Peter Weiss gibi yazarların kendindeki yansımalarını yine onların alıntlarıyla anlamlandırıyor.

“Yeryüzüne Dayanabilmek İçin” de Özlü’nün okuyucuda tamamlanmamışlık duygusu yarattığı, dudağının kenarında hafif bir gülümseme oluşturduğu yazılar yine kitaplar ve yazarlarla ilgili olan denemeleri. Bu durum sadece Özlü için geçerli değil aslında; yazın dili olarak ilham kaynaklarından biri olan Kafka’dan da bu türden yazılar istenseydi, sonuç farklı olmazdı.

Yeryüzüne Dayanabilmek İçin; 80’lerin entelektüel atmosferini anlayabilmek için önemli bir kaynak elbette. Bunun yanında yıllarca ülkesinden uzak yaşamak zorunda bırakılmış, Almanca düşünen ama Türkçe hisseden bir yazarın dünyasını anlayabilmek için daha önemli bir kaynak. Kendisini dünyanın her yerinde sürgün hisseden ve tamda bu yüzden sürgünlüğü edebiyatının bir mihenk taşı olarak konumlandırın Özlü’ye o çok sevdiği yazın diliyle veda etmek yerinde olacaktır; yine ondan alıntıyla, saygıyla:

“ Kendimi genellikle yeryüzünün her yerinde sürgün sayıyorum. Ve hiç bir yerinde göçmen saymıyorum. Yazdıklarım göçmen yazını değil. Somut anlamda sürgün yazını da değil. Ben kendi kendimi her an, her yerde için için sürüyorum.”²

Ceylan ÖNER

Tezer Özlü
Yeryüzüne Dayanabilmek İçin
Hazırlayan: Sezer Duru
YKY, 2013.

² (Haz. Sezer Duru), Tezer Özlü, Yeryüzüne Dayanabilmek İçin, sy.111, YKY İstanbul, 2013